

בית נחור

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגֵד לְאַבְרָהָם לְאֵמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְכָּה גַם הוּא בְנִים לְנַחֲוֹר אַחִי: אֵת עוֹץ בְּכֹרוֹ וְאֵת בּוֹ אַחִיו וְאֵת קַמּוּאֵל אָבִי אָרָם: וְאֵת כְּשֵׁד וְאֵת חִזּוֹ וְאֵת פִּלְדָּשׁ וְאֵת יִדְלָף וְאֵת בְּתוּאֵל: וּבְתוּאֵל יָלַד אֵת רַבְקָה שְׁמֵנָה אֵלֶּה יִלְדָה מִלְכָּה לְנַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם: וּפִילְגֶשׁוּ וְשָׁמָּה רְאוּמָה וְתִלְדָּה גַם הוּא אֵת טֹבַח וְאֵת גַּחַם וְאֵת תַּחַשׁ וְאֵת מַעֲכָה: (בראשית כב כ-כד).¹

מסכת סנהדרין דף צט עמוד ב – אין דופי בשום פסוק בתורה

תנו רבנן: "והנפש אשר תעשה ביד רמה" - זה מנשה בן חזקיה, שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי. אמר: וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא: "ואחות לוטן תמנע", "ותמנע היתה פילגש לאליפז", "וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה"²? יצאה בת קול ואמרה לו: "תִּשָּׁב בְּאַחִיךָ תִּדְבֹר בְּבֶן אִמְךָ תִּתֵּן דְּפִי: אֵלֶּה עֲשִׂיתָ וְהִחְרַשְׁתִּי דְמִית הַיּוֹת אֶהְיֶה כְמוֹךָ אוֹכִיחֶךָ וְאַעְרָכָה לְעֵינֶיךָ" (תהלים נ כ-כא).³

בראשית רבה סח פרשת חיי שרה – שיחת עבדי בתי אבות

"ויתן תבן ומספוא לגמלים" - אמר ר' אחא: יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים. פרשתו של אליעזר שנים וג' דפים הוא אומרה ושונה, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא...⁴ "ומים לרחוץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו" - אמר ר' אחא: יפה רחיצת רגלי עבדי בתי אבות מתורתן של בנים - שאפילו רחיצת רגלים צריך לכתוב, והשרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא.⁵

רש"י בראשית כב כ-כג – הכל בשל רבקה

"ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם וגו'" - בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר אילו היה בני שחוט כבר היה הולך בלא בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא, בשרו הקדוש ברוך הוא שנולדה רבקה בת זוגו... "ובתואל ילד את רבקה" - כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה.⁶

ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק רמז תששה – מלכה ושרה אחיות ושותפות גורל

מלכה ושרה היו אחיות... ושתיהן היו עקרות. וכיון שנעקד יצחק על גבי המזבח, אמר הקב"ה לאברהם: והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. היה אברהם מהרהר ואומר: אחרים מתברכין בזכותי, ומלכה קרובתי אחות

¹ בפסוקים אלה מסתיימת פרשת השבוע וסיפור העקידה החותם אותה. נראה שיש כאן מעין 'נפילת מתח' אחרי הדרמה הגדולה של סיפור העקידה. כנגד: "ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם", עומד: "ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך", איזה ניגוד! מה פשר פרשה קטנה זו אחרי סיפור העקידה? בקריאת התורה הקדומה בארץ ישראל בה המשיכו לתוך פרשת חיי שרה: מות שרה וקניית מערת המכפלה, השתרבה 'פרשה קטנה זו' בין שני סיפורים מרכזיים שיש ביניהם רצף מתבקש. ראה דברינו **חיי שרה – מחיר העקידה**. מה פשר פרשת 'בית נחור' בין 'הסיפורים הגדולים' שלפניה ולאחריה? ואם תאמר עניין אחר הוא ואין לו כל קשר לעקידה שהרי "אין מוקדם ומאוחר בתורה", למה בקריאת התורה ביום שני של ראש השנה, שם סיפור העקידה הוא נושא הקריאה המרכזי, אנו ממשיכים ו"מקנחים" את סיפור מסירות הנפש של יצחק ואברהם בפסוק: "ופילגשו ושמה ראוּמה ותלד גם הוא את טובח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה"?

² זה מה שהיה למשה לכתוב? שואל מנשה.

³ כן, עונה בת הקול. זו בדיוק כוונת התורה. לשלב 'פרשות גדולות' עם 'פרשות קטנות' וללמדנו שאין קטן וגדול בתורה. "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" ומניית אלופי אדום כולל הסיפור על "ענה אשר מצא את הימם במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו" – הכל תורה אחת היא. וכך גם בפרשתנו. מי שכתב "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחר" במקום "אחד", פסל את ספר התורה בדיוק כמו מי שכתב "אנה אשר מצא את הימם" במקום "ענה". ראה ויקרא רבה יט ב.

⁴ מריבוי של וא"ו או ה"א במילים "וזה" או "הטמא" בפסוק בפרשת שמייני: "וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למינהו" (ויקרא יא כט). ראה שם המדרש המלא בקטע שהשמטנו.

⁵ אם איננו מסתפקים בתשובה למנשה, ננסה ללכת בכיוון שמציע מדרש זה ולחפש בפסוקים לעיל "שיחת עבדי בתי אבות", מוסר כללי ואת דרך הארץ שקדמה לתורה (עפ"י מדרש זה "קדמה" לא רק בזמן, אלא גם קדמה וקודמת בחשיבותה ובהשקעה בה). ברוח זה, ננסה למצוא 'מסר מסתתר' בין קפלי הפסוקים של 'בית נחור' שלאחר העקידה.

⁶ הצעת רש"י, בעקבות בראשית רבה (נז א), היא ש'פרשת בית נחור' הצמודה לסיפור העקדה, באה להזכיר את רבקה שעתידי להינשא ליצחק (שזה עתה ניצל מהשחיטה) להביא להמשכיות וחיים מחודשים לבית אברהם – לאחר שאברהם כבר היה מוכן בעקבות העקידה להשיא את יצחק לבנות הארץ: "ומה איכפת לי מיוחסין? כלשון בראשית רבה. לשיטה זו מצטרפים פרשנים רבים, כגון רד"ק, שאומר: "גם היא - כמו שילדה לך שרה, כן ילדה לך מלכה לנחור אלה הבנים... ונכתב הספור הזה בתולדות נחור מאשתו מלכה ומפלגשו ראוּמה, לכבוד אברהם אבינו ולספר בכלל תולדות רבקה". ואבן עזרא מוסיף: "יחוס רבקה ורחל ולא". ובקריאת התורה בארץ ישראל שקראו פרשה קטנה זו בין העקדה ובין חיי שרה, הכל לכבודה של רבקה – היא הדבק המחבר בין סיפור העקידה ופרשת חיי שרה בה פסק הענן הקשור על פתח האוהל, סוגרו הדלתות הפתוחות לרווחה, כבה הנר הדולק מליל שבת לליל שבת ופסקה הברכה בעיסה. וכשבאה רבקה חזרה כל אותה הרווחה. ראה מדרש בראשית רבה ס טז.

אשתי לא היתה צריכה להיפקד? מיד ילדה מלכה גם היא ... שכשם שהיתה שרה עקרה ונפקדה כך מלכה נפקדה.⁷

רמב"ן בראשית כב כד פרשת וירא – כל בית נחור ראויים

ופילגשו ושמה ראומה - יספר הכתוב כל הבשורה שבשרו את אברהם בבני אחיו. ויתכן שנכתב זה להודיע כל יחוס נחור כי כולם ראויים להדבק בזרעו של אברהם, ועל כולם אמר: "אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי" (להלן כד לח).⁸

מים ביניים הבאים בסעודה: אפשר שיש כבר בידינו תשובה מסוימת לפשטה ומיקומה של 'פרשת בית נחור' בתווך בין העקידה ופרשת חיי שרה – "יחוסן של שלוש מתוך "ארבע אמהות" - אבל נמשיך לשאוב עוד מים (כרבה).

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תְּרַח הַתָּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם אֶת נַחֲוֹר וְאֵת הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת לוֹט: וַיָּמַת הָרָן עַל פְּנֵי תְּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כְּשָׂדִים: וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחֲוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַחֲוֹר מִלְפָּה בֵּת הָרָן אָבִי מִלְפָּה וְאָבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֵד: וַיִּקַּח תְּרַח אֶת אַבְרָם בְּנֹו לוֹט בֶּן הָרָן בֶּן בְּנֹו וְאֵת שָׂרִי כִּלְתּוֹ אִשְׁתּוֹ אַבְרָם בְּנֹו וַיִּצְאוּ אִתָּם מְאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אֶרֶצָה פְּנֵנֻו וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיִּשְׁבּוּ שָׁם: וַיְהִי יָמֵי תְּרַח חֲמִשׁ שָׁנִים וּמְאַתָּים שָׁנָה וַיָּמַת תְּרַח בְּחָרָן: (בראשית יא כז-לב).⁹

בראשית רבה לט ז, פרשת לך לך – אברהם משאיר את תרח בחור וממשיך במסע

"וויאמר ה' אל אברם לך לך" (בראשית יב א)¹⁰ - מה כתיב למעלה מן הענין?¹¹ "וימת תרח בחור" (בראשית יא לב). א"ר יצחק: אם לענין החשבון ועד עכשיו מתבקש לו עוד ששים וחמש שנים!¹² אלא בתחילה אתה דורש: הרשעים קרוים מתים בחייהם. לפי שהיה אברהם אבינו מיוחד ואומר: אצא ויהיו מחללים בי שם שמים ואומרים: הניח אביו והלך לו לעת זקנתו!¹³ אמר לו הקב"ה: "לך לך" – "לך" אני פוטר מכיבוד אב ואם, ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם. ולא עוד, אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתך. בתחילה: "וימת תרח בחור" ואח"כ: "וויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וכו'".¹⁴

⁷ בין בית אברהם ובית נחור יש קשר משפחתי אמיץ. מלכה אשת נחור ושרה אשת אברהם, הן אחיות, בנות הרן שמת ונישאו לדודיהם, היו שתיהן עקרות (גנטיקה משותפת, וכן רבקה וכן רחל) וזכו לפרי בטן בערוב ימיהן. נחור ואברהם נושאים לנשים את בנותיו של הרן אחיהם שמת באור כשדים (מעין ייבום של דודים?) – נחור את מלכה ואברהם את שרי שהיא עפ"י המדרש יסכה בשמה האחר (מגילה יד ע"א, סנהדרין סט ע"ב). אם כך, אולי לא רק בשל רבקה נכתבה פרשה זו, אולי יש קשר רחב יותר של אחים (אם לא אחווה) בין בית אברהם ובית נחור.

⁸ רמב"ן אכן מרחיב את הקשר ומדבריו למדנו שלא רק רבקה הייתה ראויה, אלא כלל משפחת נחור. ראה גם פירוש רבי בחיי בן אשר, בראשית כב כ: "והשוה הכתוב משפחת נחור למשפחת אברהם. וזכרון כל היחוסין אלו והספור בפרשה כדי שיזכיר את רבקה, ולהודיע כי רבקה אשר יצא ממנה יעקב היתה מבית אביו של אברהם ומשפחתו, וכל זה לבאר כי בני נחור ראויים הם להדבק בזרעו של אברהם, הדבקים בהקב"ה, כענין שכתוב: ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום (דברים ד ד)". לא רק רבקה, כל משפחת נחור ראויה לחיבור עם בית אברהם! ראה איזו קריאה חדשנית מציע רבי בחיי לפסוק בספר דברים: אתם, בית אברהם, הדבקים בה' אלוהיכם, יש לכם חיים עם בני משפחתכם כולם – קרבו אותם אליכם. כל פרשת נחור כפי שכינינו אותה, באה כהכנה לשליחות העבד לקחת אשה ליצחק "מבית אבי", מאחיו נחור ומלכה אשתו (אחותה של שרה, שתיהן בנותיו של הרן שאת לוט בנו אימץ אברהם). בכך גם מקבל הדו-שיח של העבד (אליעזר) עם אברהם, בשליחות למצוא אשה ליצחק כמתואר בפרק כד, פירוש חדש. מה אם "לא תאבה האישה ללכת אחרי" שואל העבד. עונה לו אברהם: "ה' אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ... הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם". אין הדבר תלוי רק בבית אחת, כל בנות נחור ומלכה ראויות. וזכתה רבקה בשל מעשה החסד שלה (והעבר שעשה ניחוש אולי לא פעל כראוי, ראה דברינו [נחש אליעזר](#) בפרשת חיי שרה).

⁹ נשוב ונעיין בפסוקים אלה החותמים את פרשת נח ומסכמים את "תולדות תרח" כמבוא לתולדות תולדותיו: אברהם, יצחק ויעקב, שהם עיקר ספר בראשית. תרח הוא שיוצא למסע לארץ כנען ולוקח איתו את אברהם ואת לוט נכדו איתו. נעדרים הרן שנפטר באור כשדים (שנהרג משום שמתך באברהם, ראה בראשית רבה לח יג, רש"י בראשית יא כח) ונחור. איפה נחור? למה לא הלך עם אביו ומשפחתו?

¹⁰ פסוק זה פותח פרשה חדשה בקריאת התורה (הבבלית) שלנו, פרשת לך לך, גם סדר חדש בקריאת התורה הקדומה בארץ ישראל ופרק חדש בחלוקת התורה לפרקים. המדרש מתעמת עם רושם זה.

¹¹ שבסוף הפרשה הסדר והפרק הקודמים! למרות החלוקות הנ"ל ועבר שבוע מקריאת התורה בשבת הקודמת, אל לנו לטעות ולחשוב שכאן מתחיל סיפור חדש לגמרי.

¹² שתרח חי עוד 65 שנה אחרי שאברהם יצא מחרן לארץ כנען והוא נשאר בחור. אברהם נולד כאשר תרח היה בן שבעים ויצא מחרן כאשר הוא היה בן שבעים, היינו כאשר תרח היה בן 140. ותרח נפטר בגיל 205. ראה דברינו [תרח סבנו](#) בפרשת לך לך.

¹³ על שאלה זו של המדרש, כבר העיר רמב"ן בפירושו לבראשית יא לב שאינו זו שאלה, שהרי: "זה מנהג כל הכתוב לספר חיי האב והולידו ומיתתו ואח"כ מתחיל בעניין הבן, בכל הדורות". אבל למדרש יש דרשה לדרוש כאן ואנו נמשיך איתו.

¹⁴ דרשות נאות וכתרים רבים נקשרו ע"י הדרשנים לפסוק "לך לך", לציווי לאברהם לעזוב את ארצו, מולדתו ובית אביו ולצאת למסע "אל הארץ אשר אראך"; דרשות שגם קושרות ציווי זה עם מאבקו של אברהם באילי מסופוטמיה והעימות שלו (עפ"י המדרש) עם נמרוד. ראה דברינו [אברהם ונמרוד](#) בפרשת לך לך. אבל חלקם אולי לא שמים לב שאת המסע החל תרח! כאשר היעד הוא ארץ

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֶשְׂרֵה גַמְלִים מִגְּמְלֵי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ אֶל אַרְס נְהָרִים אֶל עֵיר נַחוּר: (בראשית כד י.)¹⁵

שכל טוב (בובר) שמות פרשת בא פרק יב – אברהם חוזר לחרן

דתניא בסדר עולם (רבה): אברהם אבינו היה כשנידבר עמו הקב"ה תחילה, בן שבעים שנה. פירוש, היינו כשאמר לו: "לך לך" (בראשית יב א). ובאותו הפרק נידבר עמו בין הבתרים באותו שנה, ואח"כ חזר לחרן ועשה שם חמש שנים, פירוש והחזיר את אביו בתשובה והניח את אביו ויצא מחרן בשנה החמישית לחזירתו שם.¹⁶

פירוש רא"ם (רבי אליהו מזרחי) על רש"י, בראשית פרק יב – הלך נחור לעשות חברה לאביו

... שמפני שאברהם אבינו עליו השלום בצאתו מחרן, עדיין היה נחור אחיו באור כשדים, שלא לקח תרח רק את אברם בנו ואת לוט בן בנו ויצאו אתם מאור כשדים. ולא ידע (אברהם) שכאשר נשאר אביו לבדו בחרן אחרי צאתו משם, קם נחור והלך בחרן לעשות חברה לאביו.¹⁷ אבל חשב (אברהם) שעדיין היה (נחור) יושב באור כשדים, ולכן שלח את אליעזר אל ארצו ואל מולדתו שהיא אור כשדים, ואליעזר כשעבר מחרן ללכת באור כשדים אשר דרכו משם ... הוגד לו שנחור הוא בחרן ונתעכב שם.¹⁸

כנען. "לך לך" הוא ציווי לאברהם להמשיך במסע ולא להתפתות לעצירה בחרן, גם במחיר 'נטישת' אביו שלא רצה או שלא היה יכול להשלים את המסע שהוא התחיל. חרן נתגלתה לתרח כמקום נח לגור בו (ורחוק מספיק מנמרוד ואור כשדים). בא מדרש זה ומעורר את השאלה: כיצד זה הניח אברהם את תרח אביו בחרן ובחר להישמע לציווי "לך לך" על פני מצוות כיבוד אב ואם? התשובה שהוא נותן היא כפולה: האחת, שתרח היה רשע ורשעים נחשבים כמתים; והשנייה, שבמידה מסוימת סותרת את הראשונה, שלפיכך הקדימה התורה לספר את מות תרח בסוף פרשת נח והעלימה את חשבון השנים. ראה פירוש רש"י לפסוק החותם את פרשת נח, בראשית יא לב: "וימת תרח בחרן" שמתמצת מדרש זה. לא נכנס כאן לדיון על דמותו של תרח. ראה שוב דברינו [תרח סבנו](#) בפרשה זו שם הראינו שאדרבא, עפ"י מדרשים אחרים תרח הגן על אברהם בנו שובר הפסלים מפני נמרוד, ויציאתו את אור כשדים הייתה בגלל מעשיו של אברהם! גם בפשט המקרא אין שום מקור לרשעותו של תרח מלבד שהיה עובד פסילים ככל אנשי אותו הדור, כולל אברהם עצמו טרם שפילס דרכו לאמונה (בדברינו [דרכו של אברהם לאמונה בבורא עולם](#) בפרשת לך לך). לא ניכנס גם לדילמה המוסרית של כיבוד אב ואם מול העלייה לארץ (נושא רגיש בדורות האחרונים) ולהכרעתו הברורה של אברהם. כאן, דיינו במה שהמקרא מכסה, והמדרש מגלה, שתרח חי שנים רבות לבד בחרן. הרן מת על פני תרח עוד קודם, נחור נשאר מאחור באור כשדים ואברהם המשיך במסע לארץ כנען. מי נשאר לסעוד את סבא תרח?

¹⁵ לאן הולך עבד אברהם למצוא אשה ליצחק? היכן הוא "ארצי ומולדתי" שאברהם משיב את העבד ללכת אך ורק לשם, ככתוב בראשית כד ד: "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני יצחק"? היכן הוא "ארס נהרים" והיכן הוא "עיר נחור"? באים הפסוקים בפרשת ויצא כאשר יעקב נשלח ע"י רבקה אמו ומגלים לנו שמקום זה הוא חרן. יצחק ורבקה שולחים את יעקב: "פדנה ארס אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשר" (בראשית כח ה), ויעקב פוגש את הרועים ושואל אותם: "אחי מאין אתם?" – "ויאמרו מחרן אנחנו" (בראשית כט ד). והוא חוזר ומוודא שאכן הגיע אל בית נחור: "ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו". הרי לנו שבשלב מסוים נחור עובר לחרן וכל כך עד שבפי בית אברהם היא נקראת: "עיר נחור"! גם אבן עזרא בפירושו לבראשית יא כו מעלה את האפשרות שנחור בא אל חרן "אחר אביו". איך ומתי ומדוע נדד נחור אחרי בית אביו לחרן לאחר שבתחילת המסע לא יצא איתם? כיצד ומתי אם בכלל נודע זאת לאברהם, עד שידע לשלוח את העבד לשם? (ועניין כינוי חרן ע"י אברהם: "ארצי ומולדתי", נחא "בית אבי", ושליחת העבד למצוא אשה מאותו מקום שעליו נאמר לו: "לך לך מארץ וממולדתך ומבית אביך", הוא נושא לפעם אחרת).

¹⁶ כבר הרחבנו לדון במדרש/פירוש זה בדברינו [תרח סבנו](#) בפרשת לך לך וכאן נביא את הדברים בתמצית. בחשבון שעושה רש"י בפירושו לבראשית יא לב, יוצא שתרח האריך לחיות עוד שישים שנה לאחר שאברהם יצא לארץ כנען והוא בן שבעים וחמש (בראשית יב ד). לפי חשבון זה אגב, תרח נפטר שנתיים לפני שאברהם קבר את שרה ועפ"י בראשית רבה נח ה, שלושה אירועים קרו לאברהם בפרק זמן קצר: עקידת יצחק בנו, מות תרח אביו ומות שרה אשתו (האם נכח אברהם בקבורתו של תרח וליווה אותו בדרכו האחרונה? גם את זאת כסתה התורה). אבל על פי מדרש סדר עולם רבה פרק א שמצוטט במדרש שכל טוב, אברהם יוצא מחרן בגיל שבעים, כאשר תרח בן שישים וחמש! מה נעשה עם אותם חמש שנים הפרש וכיצד נגשר על שתי השיטות האלה? פתרון שמצאו מספר פרשנים ומדרשים, ובהם מדרש שכל טוב זה (ראה גם פסיקתא זוטרתא בתחילת פרשת לך לך), הוא שאברהם יצא פעמיים מחרן! יצא בגיל שבעים, חזר לאחר שנה לחרן לראות את שלום אביו, אולי לנסות לשכנע אותו להצטרף אליו; שהה איתו חמש שנים ויצא שוב חזרה לארץ כנען בגיל שבעים וחמש. לפי שיטה זו אגב, החזרה לחרן הייתה מיד לאחר ברית בין הבתרים, ההבטחה על הארץ, חזון הגלות (למצרים) וההבטחה: "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום". אמירה זו יש בה יותר מרמז לאברהם: לך תבקר את אבותיך שהשארית בחרן וראה את שלומם. ראה פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) פרשת לך לך פרק יב סימן א שתרח נחשב כמת בגלל הפרידה מאברהם: "לפי שנפרד ממנו אברהם כאילו מת, ולכך כתוב וימת תרח". חמש שנים סעד אברהם את תרח אביו, אך בסופם עזב את אביו בשנית וחזר לארץ כנען בלעדיו. שוב גבר הציווי "לך לך" על פני כיבוד אב ואם וסיעודם לעת זקנה. האם היה תרח זקן מדי להמשך המסע בו התחיל? האם הבינו הבן והאב בחמש שנים אלה שדרכיהם נפרדו לבלי שוב וכל אחד נשאר ויישאר בדרכו? סתם המדרש ולא פירט. ומי יסעוד את תרח לאחר הפרידה השנייה של אברהם ממנו?

¹⁷ פירוש רא"ם מתמודד שם עם השאלה מה היא "ארצי ומולדתי" אליה שולח אברהם את העבד (אליעזר) לקחת אשה ליצחק, אם היא אור כשדים, שם עדיין חשב אברהם שנחור גר, או שהיא חרן כפי שהתברר לאליעזר במהלך מסעו לחפש את בית נחור. מה שחשוב לעניינינו הוא שנחור שבתחילה לא יצא למסע עו תרח ואברהם (מסיבות כלשהן), שומע שאברהם יצא לארץ כנען ותרח אביו "נשאר לבדו" בחרן, קם ועקר מגוריו לחרן "לעשות חברה לאביו". נחור מקיים מצוות כיבוד אב ואם!

¹⁸ אברהם לא יודע על עקירה זו של נחור (נחור שמע שתרח לבד, אבל אברהם לא שמע שהוא כבר לא לבד ומי נמצא איתו, האם לא התעניין ולא שלח לשלום אביו במשך השנים הרבות אחרי שנפרדו?) והוא שולח את העבד (אליעזר) להביא אשה מ"ארצי ומולדתי ובית אבי", היינו בית נחור, איתו יש לו קשרי משפחה הדוקים. אבל נפלא דרכי ההשגחה ואליעזר מגלה בדרך שנחור נמצא בחרן! ונוספה בינתיים לבית נחור מעלה חשובה שוודאי תגדיל את ערכה: מצוות כיבוד אב ואם! בבית זה גדלה רבקה, נכדת נחור, ולומדת הלכות כיבוד אב ואם. איך אומרים בתואל ולבן? "מה" יצא הדבר". זכית אברהם מעבר למה שהתכוונת.

בראשית רבה פרשה סה סימן טז – כוחו של כיבוד אב ואם

"ויתקח רבקה את בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגְּדֹל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֶתָּה בְּבִיתִי" (בראשית כז טו) - שבהם היה משמש את אביו. אמר ר' שמעון בן גמליאל: כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמשש עשו את אביו. אני בשעה שהייתי משמש את אבא, הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים; ובשעה שהייתי יוצא לדרך, הייתי יוצא בבגדים נקיים. אבל עשו, בשעה שהיה משמש את אביו, לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות. אמר: אין כבודו של אבא להיות משמשו, אלא בבגדי מלכות.¹⁹

וַיֹּאמֶר לְבָן לְיַעֲקֹב הֲנֵה הַגֵּל הַזֶּה וְהֲנֵה הַמַּצְבָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ: עַד הַגֵּל הַזֶּה וְעַד הַמַּצְבָּה אִם אֲנִי לֹא אֶעָבֵר אֵלֶיךָ אֶת הַגֵּל הַזֶּה וְאִם אֶתָּה לֹא תֵעָבֵר אֵלַי אֶת הַגֵּל הַזֶּה וְאֶת הַמַּצְבָּה הַזֹּאת לָרַעַה: אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְיָהֶם וְיִשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָחַד אָבִיו יִצְחָק: (בראשית לא נא-נג).²⁰

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים: בפרשת נחור, כפי שכינינו אותה, נזכר גם השם "עוץ" שעפי' המדרש הוא איוב שקיבל את מנת הייסורים שיועדה לאברהם בעקידה ונחסכה ממנו. ראה דברינו [מה לאיוב בפרשת השבוע](#), בפרשת וירא. בפרשת נחור זו גם נרמז בלעם שהוא מצאצאי נחור, ומלחמות רבות היו בין ארם לישראל. במרוצת הדורות והאירועים השתנו והתהפכו היחסים בין בית אברהם ובית נחור (ארם) בתורתם ותולדותם של בנים. אבל את "נחור אחי אברהם" שבפרשות שלנו ואת החסד שעשה עם תרח אביו אי אפשר לעקור מהתורה. ונשאר גם הוא אולי בגדר 'שיחת בתי עבדי אבות'.

¹⁹ כיבוד אב של עשו נזכר גם במדרש בראשית רבה עו ב, בעת חששו של יעקב מהמפגש עם עשו: "ויירא יעקב מאד ויצר לו ... אמר (יעקב): ... כל השנים הללו הוא יושב ומכבד את הוריו, תאמר שהוא בא עלי מכוון כיבוד אב ואם?". ראה דברינו [כיבוד אב של עשו](#) בפרשת תולדות. וכבר קדם במצווה זו ישמעאל שבא לקבור את אביו ששלחו עם אמו מעל פניו, כנזכר בבראשית רבה סב ה: "ואלה שני חיי ישמעאל, מה ראה הכתוב לייחס שניו של רשע כאן? ע"י שבא מקדקדה של מדבר לגמול חסד לאביו". ראה דברינו [ישמעאל](#) בפרשת לך לך. בהמשך, תיכתב מצוות כיבוד אב ואם כאחת מהמצוות שנתנו במרה עוד לפני מתן תורה ותחזור בעשרת הדברות, שם עומדים אומות העולם ותמהים על תוכן הדברות ואומרים: "לכבוד עצמו הוא דורש", עד שהם שומעים את הדיבר "כבד את אביך ואת אמך" (קידושין לא ע"א). בדיבר החמישי של עשרת הדברות מתחברת תורת ישראל למוסר האנושי הכללי. ואם לא טעינו, נחור שבא "לעשות חברה לאביו" קדם לכולם (אולי שם ויפת כבר לפניו? נשמח לשמוע דעות).

²⁰ כאן היא הפרידה הסופית. אברהם לא יכול ולא רוצה להיפרד מנחור אחיו שכיבד את אביו תרח שהוא עזב לעת זקנה. אדרבא, הוא מוצא במעשה כיבוד האב של נחור סיבה טובה לחזור ולהתחבר אל "ארצי ומולדתי ובית אבי", גם לאחר שצונו וקיים: "לך לך מארצך וממולדתך". חיבור משפחתי אמתי, שידוך ליצחק עם בת מבית נחור. ראה המדרשים על האות ר"ש ששנארה בשמו של אברהם גם לאחר שזכה לברכת "אב המון גויים". היא הר"ש של ארם לשם עדיין שייך אברהם. הכל בדברינו [אב המון גויים](#) בפרשת לך לך. גם [ארמי אובד אבי](#) הוא עפי' דעות מסוימות – אברהם! (בדברינו בפרשת כי תבוא). אבל יעקב בדור השלישי לאברהם, יעקב שנוולד לרבקה מבית נחור ונשא את רחל ולאה שהן דור רביעי לנחור, ושבוע מ"חברתו" של לבן עשרים שנה, כבר יכול ורוצה להיפרד. וכאשר היוזמה להיפרדות זו באה מלבן, שמציע כריתת ברית ביניהם, ממהר יעקב להסכים ומקים גלעד כאבן גבול ברורה ביניהם (בראשית לא מה). וכל כך, עד שדוד צריך לבקש רשות מיוחדת מהסנהדרין להילחם בארם בטענה שהם "פרצו את הגדר תחילה", בראשית רבה עד טו). באו חכמי המסורה והמדקקים במקרא והדגישו בכתיבת וקריאת הפסוק ופסקו: "אלהי אברהם – קודש; ואלהי נחור – חול" (וגם: "אלהי אביהם – חול". מסכת סופרים פרק ד הלכה ז, לתשומת לב המקפידים על האות קו"ף). והרי לנו משמעות נוספת לפסוק בישעיהו כט כב: "יעקב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבְרָהָם" וכל המדרשים שעליו (מקצתם מצויים בדברינו [ואלה תולדות אברהם, יצחק, יעקב](#) בפרשת תולדות). יעקב שנושא שתיים מנינותיו של נחור, הוא שמקיים את הפרידה הסופית מארצו, מולדתו ובית אביו של סבא אברהם. אבל כיבוד אב של "נחור אחי אברהם" נכתב ונקרא לדורות. בזכות מצווה כיבוד אב ואם נדבקה פרשת נחור לפרשת העקידה. בשעה שאברהם הולך לקיים את מצוות הקב"ה על העקידה, נחור מקיים, משך אולי שישים שנה, את מצוות כיבוד אב ואם!